

I det store værk kan der findes mange oplysninger om Carl Nielsens kontakter, både nationalt og internationalt; men først og sidst belyser materialet forholdet mellem komponisten og hans billedhuggerhustru. Det kan man jo godt kalde privat, men det er også kulturhistorie, en del af baggrunden for kunstnerens skaben.

Sikkert er det, at Carl Nielsen – også udtrykt af døtrene i en radioudsendelse – nogle gange gjorde et stort indtryk på damer med sin drengede charme. Det kom der komplikationer ud af i de lange perioder, hvor hustruen arbejdede borte fra hjemmet på sine store billedhuggerværker. Udgiveeren har følsomt, men direkte i en forbindende tekst skildret situationen, der førte til en årelang krise mellem ægtefællerne. Anne Marie var ret kompromisløs i sine krav, men det åbenbares i brevvekslingen, at hun i perioder var så stærkt optaget af sin kunst, at familiens anliggender, følelsesmæssigt og praktisk, ganske trådte i baggrunden. Så sad komponisten isoleret med børnene, tålsomt klagende over udeblivende livstegn fra hustruen.

Der er ingen tvivl om, at denne udgivelse er en nødvendighed. Ved hjælp af bogens registre kan eventuelle brugere af Carl Nielsen-materialet orientere sig; men den kunne godt være reduceret med en tredjedel, især da der alligevel er mange udeladelser. Udgiveeren er en grundig mand, i nogle tilfælde for grundig. Det er næppe nødvendigt for bogens brugerkreds at forklare, hvad Tannhäuser og Meistersinger er for noget. Og grundigheden går over i pedanteri en gang imellem; det kan således til nød være interessant, at Carl Nielsen havde hemmeligt telefonnummer i 1920'erne, men det er lidt sent at oplyse, at nummeret var BYen 4685! Udgiveeren har valgt at bringe teksterne i deres oprindelige ortografi. Det kan man også stille et spørgsmålstegn ved. Hvad skal

det tjene til at viderebringe i hundredevis af Anne Maries stavfejl. Det er jo ikke en middelaldertekst, der kræver nærlæsning. Brevene kunne sagtens være bragt i moderne retskrivning.

I hvert fald ligger der en jätteindsats fra udgiveerens side, og værket er – med Carlsbergfondets støtte – et monument over vor største komponist. De smukke bøger er forsynet med omslag af Niels Bøje Ziegler, og begge bind er velforsynet med gode billeder fra familiealbummet.

Ib Gejl

Jan Kobbernagel: *Studerterforeningens historie 1890-1980, Bd. I 1890-1920*, Kbh. 1984, 377 s. *Bd. II 1920-1950*, Kbh. 1985, 368 s., 176,- kr. pr. bd. (Nyt Nordisk Forlag)

I sit otium har professor Jan Kobbernagel gennempløjet den københavnske studenterforenings arkiver siden 1890 og har foreløbig udgivet 2 af 3 bind, der skal beskrive foreningens historie indtil 1980.

Størstedelen af værket angår studenterforeningens egen lilleverden med generalforsamlinger og punchesold. Man får således at vide om forargelsen over, at senioratet fik en finere slags punch end de menige medlemmer. I 1928 forarges man over, at den sammenløbne hoben studerende i Århus vil benytte sig af det fornemme foreningsnavn. Ved at følge emnerne for foredragene i foreningen får man et billede af tidernes skiftende kulturpolitik. I de første år var det ganske vist forbudt at drøfte politik, men efterhånden bliver det netop de politiske debatter, som giver foreningen en betydelig placering i offentligheden, hvilket medfører en usædvanlig god pressedækning.

Der burde have været gjort noget mere ud af, at studenterforeningens parla-

mentariske regler faktisk fik nogen indflydelse på rigsdagsarbejdet. Denne betydning understreges af, at flere af foreningens ledere især fra de første tiår senere opnåede betydelige poster i dansk politik. Eksempelvis kan nævnes H. A. Hammerich, L. V. Birck, P. Munch, Johs. Hage, E. G. Piper og John Christmas Møller. I de senere år har man derimod omvendt måttet hente etablerede navne ude fra for at få posterne i senioratet ordentligt besat. Det er naturligvis ikke uden en vis interesse at se dele af det politiske livs historie belyst ud fra studenterforeningens særlige synspunkter. Nogen almindelig historisk interesse får et sådant værk dog kun, hvis det kan bidrage til at forøge vor personalhistoriske viden, men det er desværre ikke tilfældet. I selve teksten findes der flere oplysninger af personalhistorisk karakter især i 2. bind, men personregistrene, som man vel i første række vil gå til, er meget mangelfulde. De er simpelthen fyldt med fejl, og flere navne, der findes i teksten, er ikke optaget i personregistret. Personernes daværende og senere akademiske grader, titler og beskæftigelse er simpelthen forvirrende. Når de opotrædende korrekt får tillagt det fag, de studerede i foreningstiden, hænder det nogle gange, at man ikke får at vide, at de dog også har fået en eksamen. I andre tilfælde føjes deres senere stilling uden videre til deres tidligere studium, f.eks. »P. Munch, st. polit., senere udenrigsminister« og den senere stortingspræsident m.v. C. J. Hambro betegnes som »norsk redaktør, politiker«. Et enkelt eksempel på totalt sjuskeri skal nævnes. I personregistret til 1. bind er bl.a. anført »Lange, P. F. A., stud.med.«. Hermed henvises til følgende i teksten: »F. H. Lange« (s. 98), »stud.mag. P. E. Lange« (s. 108) og »P. F. Lange« (ss. 137, 144).

Registrene vil skaffe en historiker,

der har brug for dette materiale, mangfoldige ærgrelser.

Poul Meyer

Knud Peder Jensen: *Nåden og skammen*. (Gyldendal, 1985). 299 s.

Det er muligvis første gang, en roman bliver anmeldt i HISTORIE. For en roman er det, således som bogen markedsføres fra forlaget. Havde der ikke været kommercielle hensyn at tage, ville betegnelsen historisk fortælling angiveligt have været foretrukket. Når bogen anmeldes er grunden, at den, stort set som den foreligger, er blevet godkendt som specialeafhandling i historie ved Århus universitet.

Knud Peder Jensen har i Landsarkivet i Viborg fundet 411 dagbøger på tilsammen 40.000 sider, skrevet af lærer Jan Holte Johansen (1878-1969), dækkende perioden 1897 til 1963. Dem har han læst og på det grundlag skrevet Johansens livshistorie, kronologisk opbygget.

Knud Peder Jensens udgangspunkt er, at hans bedstefar fortalte ham historier, da han var barn, om særprægede mennesker og om de ting, som kaldes folkeminder. I modsætning til universitetsstudiet, der opstiller et »logisk, nødsigelsesfrit, billedløst begrebsunivers«, ønsker han »bedre indsigt i den tid, der fører op til min egen, og en bedre forståelse af mig selv og af den tid jeg lever i«. Dette vil han opnå ved at skrive om et almindeligt menneske, ukendt af den brede offentlighed, som har levet inden for de sidste hundrede år. Metoden er »indlevelsen« og »fremmedgørelsen«, således at man må kunne indleve sig i en persons tankeverden for at forstå hans handlinger, men på den anden side også stå lidt udenfor med en kritisk vurdering.

Beslutningen om, hvorvidt en specialeafhandling lever op til bestemmelserne, træffes decentralt, og diskussionen